

Klein geluk

Guus Luijters
Klein geluk
Amsterdam

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Voor Ruth, Sara, Evie

Met dank aan Ronald Ockhuysen, Marjolijn de Cocq

Deze stukken zijn eerder verschenen in *Het Parool*.

© Guus Luijters 2016

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Nico Richter

Foto omslag © Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad/Anefo/Hartkamp

Foto auteur © Eddy Posthuma de Boer

NUR 300

ISBN 978 90 468 2140 4

www.nieuwamsterdam.nl/guusluijters

Het Amsterdam waar ik woon, op de fiets stap, de tram neem of wandel van Spui naar Oudemanhuispoort, is niet alleen het Amsterdam waar ik woon, vaak de tram pak of op de fiets stap en af en toe van het Spui door de Oudemanhuispoort en de Staalstraat naar het Waterlooplein loop. Het is ook de onttakelde stad van vlak na de oorlog uit de jaren van mijn vroege jeugd, de stad die zich eind jaren vijftig feestelijk kleurde met jazz en poëzie en in de jaren tachtig in een nevel van traangas en regens van stenen bijkans tot ontploffing kwam. Het is de stad van Nescio en zijn titaantjes op de dijk bij Schellingwoude of aan het hek van het Oosterpark. Van Kees de jongen en Rosa Overbeek, van Frits van Egters op de Schilderskade, *De tranen der acacia's* en de Wolkenkrabber, van Breitner, van Wim van der Linden, Eddy Posthuma de Boer, Johnny Meijer, Karel Appel, tante Leen en Lucebert. Al die steden zitten in mijn kop, waar ze elkaar verdringen zonder elkaar in de weg te zitten. Maar als ik aan het einde van de Staalstraat de brug over de Zwanenburgwal oversteek en de klanken van de accordeoniste achter me heb gelaten, weet ik dat ik al die steden zo dadelijk zal vergeten. Want

daar is de Amstel. Met een brede zwaai drijft hij voorbij, schepen en bruggen en oevers erbij. Tijdloos klein geluk.

De Kerkstraat is zo'n straat waarvan je nooit precies weet waar hij begint of eindigt. Is het omdat je hem overal kruist? Vlak achter de geheimzinnige poort in de Vijzelstraat is een winkeltje waar ze oud kinderspeelgoed verkopen. Een blikken zeppelin of watervliegtuigje uit het begin van de vorige eeuw, in perfecte staat en in de originele verpakking, voor een bedrag dat ik niet hardop durf uit te spreken. Maar ik heb er eens een piepklein oorlogsbodempje gekocht, voor een tientje, en dus moet ik erlangs. Gelukkig zijn ze altijd gesloten en kan ik verder. Heen of terug? Links of rechts? Ik heb iemand gekend die dat besliste met de worp van een dobbelsteen, maar ik ga meestal richting Leidsestraat, want dan kom ik langs het speeltuintje waar de twee jongens die een uitgeverij waren begonnen altijd stonden te voetballen. Op een keer dat ze de bal per ongeluk over het hek hadden getrapt, werd hij teruggetrapt door een man met onder iedere arm een papieren boodschappenzak: Johan Cruijff! Ik heb Cruijff ook een keer gezien, in 1967. Hij liep op de Keizersgracht, bij de Raadhuisstraat, zo ter hoogte van de Onze Lieve Vrouwekerk, niet bij de huizen, maar aan de kant van het water. Danny en hij hielden elkaar zo omstrengeld vast als alleen verliefden dat kunnen. Ik heb Johan Cruijff vaak zien voetballen en hem in het Olympisch Stadion en

Eindpunt lijn 9 mooie dingen zien doen, maar die keer op de Keizersgracht ben ik nooit vergeten.

Lijn 12 vertrekt uit steeds hipper sferen. Was Sloterdijk tot voor kort een gebied waar jaar in jaar uit voor altijd lege kantoorkolossen verrezen, nu zit er ineens leven in de zaak. Aan de kantoren hebben ze balkonnetjes gehangen vanwaar de bewoners uitkijken over de stad, op het pleintje bij de tramhalte staan drukbezochte snackkarren en in een oud tramstel, van de Blauwe Tram, geloof ik, is een café neergestreken, waar vaak vrolijke muziek weerklinkt. Het ziet er verleidelijk uit, maar lijn 12 staat voor en de stad wenkt. Even later razen we over de Admiraal de Ruijterweg. Een vriend, op de Admiraal de Ruijterweg geboren, vertelde me dat hier vroeger een Opklapbedden Paleis was gevestigd, waar precies wist hij niet meer. Maar de Boomkerk is er nog, net als café De Fluiters en pizzeria Michelangelo. Aan de Jan van Galenstraat, vlak voorbij de brug over de Baarsjes, lag het Zwarte Land. Daar kwam een helihaven, dat wist iedere jongen. Nu staan er de Piramides, twee hoge flats die trapsgewijs de hemel zoeken. Je ziet ze maar even, maar wie graag met zijn rug in de rijrichting voor de panoramische achterruit van de 12 zit, weet dat ze zich vanaf de halte Bilderdijkstraat weer zullen vertonen, hoog en ver, bij iedere halte verder weg. Het ene moment staan ze links, dan lijken ze rechts het beeld uit te schuiven, maar nee, daar zijn ze weer.

Tot de bocht bij het Roelof Hartplein zelfs de piramides te machtig is. Verdwenen, maar niet weg.

Vroeger was alles niet beter, maar wel anders. Zo moest je om het Centraal Station te mogen betreden minimaal in het bezit zijn van een perronkaartje. Maar mijn vriendin wist een sluipteg, die op spectaculaire wijze door de krochten van het station voerde. Overal buizen en grote plassen water op het cement van de vloer. ‘Wat moet dat daar?’ hoorde je af en toe roepen en dan moest je rennen, maar gepakt zijn we nooit. Na het hartstochtelijke afscheid stapte mijn vriendin op de pont. In het duister keek ik naar het toplicht dat zich met grote snelheid van mij verwijderde. Wat een romantiek! Dat aan de overkant haar minnaar op haar stond te wachten, wist ik niet. In later jaren ging ik graag naar het café dat zich schuilhield in de achterzijde van het station, aan de kant van het Oosterdok. Het was een lange pijpenla, waar het altijd feest was. Er kwamen veel mannen van de spoorwegen, met zo’n tas en vaak een kniptang, waarmee ze van alles knipten. Op een dag werd ook dat café gesloten. Een perronkaartje had je inmiddels niet meer nodig. Je kunt dus zo naar perron 15 lopen, met aan de ene kant een prachtig uitzicht op het reizen, en aan de andere kant, achter de uitgestrekte glazen wand, het IJ met zijn aken en sleepers. De pont brengt me naar de overkant. Geen minnaar te bekenen.

Overall in de stad houden zich zaaltjes schuil waar op de merkwaardigste tijden films werden vertoond. Ik herinner me zaaltjes in de Laïressestraat, op de Oranje Nassaulaan, in de Tuschinski, aan de Buitenveldertselaan, aan de Beijersweg, op de Duivendrechtsekade en, mijn favoriet, het zaaltje van Warner Brothers op het Achter Oosteinde. Op een zonnige herfstmiddag fietste ik naar het Achter Oosteinde om te kijken of ik nog wist waar dat zaaltje zich precies had bevonden. Nee dus, maar het is daar prachtig. Statige huizen zoals Carel Willink ze zo lelijk schilderen kon, smalle straatjes die uitkomen op de Sarphatikade en de Amstel natuurlijk, die hier heel dichtbij is. En een onwaarschijnlijke stilte. Als ik de Sarphatistraat oversteek naar de Amstel valt het stadslawaai boven op me, maar een eindje verderop, bij de Achtergracht is het weer stil. De namen van de twaalf pakhuizen lopen van januari tot december en aan het eind van de gracht, een beetje verborgen, staat een elegante kiosk die er verlaten uitziet, maar boven de deur het opschrift WJKPOST voert. Aan de andere kant van de rivier ga ik een poort door naar de binnenplaats van de Hermitage. Ook hier heerst stilte. Er staan twee grote kastanjes. Op het gras onder de bomen liggen ze bij tientallen. Ik vul mijn zakken. Een al wat oudere dame ziet het glimlachend aan en raapt er ook een op. ‘In een bloempot stoppen,’ zeg ik, ‘en volgend jaar heeft u een kastanjeboompje.’ Ze glimt als de kastanje in haar hand.

Met mijn vrienden van het Spinoza Lyceum zat ik in de Albert Cuijpsstraat op een terras tegenover de Frans Halsstraat, waarvan je net het sluitstuk kon zien. Ik vertelde over een andere vriend van het Spinoza, die daar een derde mensenleven terug eens een huurwoning had betrokken. ‘Ik kom nergens aan toe,’ zei hij toen ik een paar weken na de verhuizing bij hem langs ging. ‘Ik moet al die meisjes aan de overkant bijhouden, want ik wil weten hoelang hoerenbezoek gemiddeld duurt.’ Op basis van 1172 waarnemingen had hij geloof ik uitgerekend dat een gemiddelde hoerenloper er negen minuten en tweeënveertig seconden over deed, van deur open en naar boven tot trap af naar beneden en deur achter je dicht. Hij had al zestien schriftjes vol geturfd, want hij hield nog veel meer bij natuurlijk. De hoeren zijn uit de Frans Halsstraat verdwenen, maar om de hoek, op de Ruysdaelkade, zitten ze nog, vaak tot driehoog en met zo’n markiesje boven het raam. Ze zijn de laatste overblijfselen van de tijd dat de Pijp, of plan YY zoals de buurt toen heette, het rosse uitgaanscentrum van de stad was. Herman Heijermans heeft er, in 1898, in *Kamertjeszonde* zo schrijnend over geschreven dat de lust om naar de hoeren te gaan je nu nog vergaat.

Met zekere regelmaat begin ik aan een boek over vergeten gebaren. Gebaren die vroeger gewoon waren, maar die we

niet meer maken. Ik geef een voorbeeld. Om iemand te bedanken voor een bewezen dienst geef je hem een sigaret. De ontvanger van de sigaret tikt aan zijn pet (vergeten gebaar 1) en steekt hem vervolgens achter zijn oor (vergeten gebaar 2). U zult het met me eens zijn, een prachtig begin voor een boek over vergeten gebaren. Ander voorbeeld: je hebt bij de conducteur van de Kikker of de Blauwe Tram een kaartje gekocht. Dat kaartje word je geacht tot het einde van de reis te bewaren en om het niet kwijt te raken, vouw je het op en schuift het tussen trouwring en ringvinger (vergeten gebaar 3). Alweer een prachtig vergeten gebaar, maar meteen dient zich een probleem aan dat ik ken van de vorige keren dat ik aan het boek over vergeten gebaren ben begonnen: meer vergeten gebaren weet ik niet. Mijn vader pakt tussen het zilverpapier vandaan een sigaret uit het pakje Three Castles. Daarna tikt hij met het uiteinde van de sigaret een paar keer op het kartonnen doosje of op de nagel van zijn duim om vervolgens het andere uiteinde van de sigaret tussen zijn lippen te steken. Mooi, maar geen vergeten gebaar, want ik ken iemand die dit nog doet. Gaat hij dood, dan heb ik vier vergeten gebaren. De vraag is of dat genoeg is.

In onze tuin staat een ‘Anne Frank-kastanje’. Dat is een kastanje gegroeid uit een kastanje afkomstig van de kastanje die Anne Frank vanuit het Achterhuis kon zien en waarover ze een keer heeft geschreven. Op dezelfde manier is het ver-

dwenen, maar door Anne Frank in haar dagboek genoemde pontje over de Jozef Israëlskade het ‘pontje van Anne Frank’ geworden. Op internet staan afbeeldingen van het pontje. De veerman heette Cornelis Staal. Er lag een kabel in het kanaal en door aan een wiel te draaien trok de veerman het pontje langs de kabel naar de overkant. Er was plaats voor een paar voetgangers en een paar fietsers, of een bakfiets of handkar. Het pontje werd tijdens de bezetting opgeheven, dus ik bewaar er geen herinneringen aan. Maar van de Schinkelkade voer nog heel lang zo’n pontje over de Schinkel, het riviertje dat zo kaarsrecht door Amsterdam stroomt, en dat pontje namen mijn ouders graag als we op de fiets naar Aalsmeer gingen. Nadat de veerman je had overgezet, kwam je op het Zwarte Pad dat achter de begraafplaats Huis Te Vraag langsging. De dodenakker was nog volop in gebruik. Rivier, veer en veerman, Zwarte Pad en Dodenrijk, het is te mooi om waar te zijn.

De Lauriergracht op een zonnige middag in de herfst, veel beter wordt het niet. De Lauriergracht is zo’n vergeten grachtje, waar de toeristen met hun rolkoffers niet komen en geen alcoholische sloepen voorbijvaren. De Lauriergracht gaat nergens heen, dus de benzinedampen van de scooters hangen hier niet en het gejack van hun motoren laat zich hier niet horen. Op de Lauriergracht staan de bomen van Kloos te dorren in het laat seizoen. Toch is het

niet de gracht van Kloos maar van Multatuli. Op nummer 37, bij brievenbus en bel van een enigszins onbestemd gebouw lees ik ‘Last & Co. Makelaars in koffij’. Waar de ‘j’ in ‘koffij’ vandaan komt, mag Onze Lieve Heer weten, Multatuli’s Droogstoppel deed in koffi, maar het is leuk dat aan het fictieve bedrijf van een romanfiguur wordt herinnerd. Batavus Droogstoppel woonde ook op dit adres en het was hier dat de jonge Stern, terwijl Marie zat te breien in de suite, Heine’s ‘Auf Flügeln des Gesanges (Herzliebchen, trag ich dich fort)’ voordroeg, aanleiding tot Droogstoppels fameuze boutade met de onsterflijke woorden: ‘Je hebt geen vleugels, en je gezang ook niet. Probeer het eens over de Lauriergracht, die niet eens heel breed is.’ Nee, breed is hij niet de Lauriergracht, maar wel mooi. Jammer dat de English Bookshop, waar Niki Boin tussen de boeken zo heerlijk Callas draaide, is opgeheven, maar het water glimt in het zonlicht en als ik de prachtige parkeergarage aan de Singelgracht in het vizier krijg, ruikt de stad naar paddenstoelen. Herfst.

Op de plaats van de Ster in Parijs komen twaalf boulevards bij elkaar. Op het Roelof Hartplein in Amsterdam, waar we alles in het klein doen, zijn het zeven straatjes. Maar wij hebben wel trams. Als de 3, de 12, de 5 en de 24, die hier ieder twee haltes hebben, tegelijk komen aangereden, zijn dat acht trams. Ik heb er weleens acht geteld, maar dat was tij-

dens een file wegens opstopping en dan telt het niet. Mijn record staat op zes. Dat moet beter kunnen. De tramhaltes worden sinds kort ontsierd door lange ijzeren hekken, waarvan niet bekend is welk doel ze dienen. Verder is het Roelof Hartplein een prachtig plein, met een toren met klok, een café met terras, een boekenwinkel, een hotel, een tot koffiehuis omgebouwde bibliotheek, een daklozenopvang, een bloemenstal, een buurthuis en een fietsenstalling met pomp. Er heerst een heel eigen en vaak ondoordringelijke dynamiek waar het om kruisende wegen, kruisende rails, stoplichten, zebra's, vluchtheuvels en fietsoversteekplaatzen gaat. Ik woon hier nu tien jaar, maar weet nog steeds niet hoe je op de fiets, komende uit de Van Baerlestraat, zonder verkeersovertredingen te maken in de Gerard Terborgstraat komt.

Wat precies een stad is, weet niemand. Op Rem Koolhaas na. Die, zo las ik in de *New Yorker*, was een keer in Lagos, Nigeria, waar hij het zo eng vond dat hij zijn auto niet uit durfde. Maar toen hij in de presidentiële helikopter over Lagos heen vloog, bleek het een geweldige stad, die nog beter zou zijn als hij wat groter werd. Ik vind het pas een stad als hij kiosken heeft. Zoals Parijs. Wat ik eigenlijk de enige echte stad vind, te land, ter zee en in de lucht. Wat misschien komt omdat het de enige stad is die ik goed ken. Op Amsterdam na. Maar Amsterdam heeft weer geen kiosken. Ze waren er wel. Ik

bezit een foto waarop je kunt zien hoe ze er anno 1960 ongeveer uitzagen, compact, met loze ruitjes aan weerszijde van een klok, en op het dak een fikse Drosteflik op pootjes. Er werden, door een luikje, kranten en tijdschriften verkocht. Waar de kiosken gebleven zijn weet ik niet, gesmolten vrees ik, als de sneeuw van weleer. Maar overal in West zie je kiosken op komst. Het gaat om ‘duurzame multifunctionele kiosken in high moving area’s’. Wat dat precies betekent, Rem Koolhaas mag het weten, maar waar het om gaat, is dat het de kiosken zijn die Amsterdam weer tot een echte stad zullen maken.

Wij stonden op de Blauwbrug, zij en ik. Rondom was al dat water. We keken naar de vrachtschepen op weg naar de Magere Brug en de Amstelsluizen daarachter, naar de rondvaartboten die hun onwaarschijnlijke rondjes draaiden, de sloepen met de kapitein rechtop aan de buitenboordmotor en de gasten aan het bier. We keken naar de elegante ophaalbrug die vernoemd is naar Walter Süskind, kinderredder, naar de herenhuizen aan de Amstel. Op een van de huizen zou je bloedsporen kunnen zien van een lang geleden gepleegde moord. Ik heb ze nooit kunnen vinden. Door het raam van een ander huis zou je een schilderij van Rembrandt kunnen zien hangen. Ik heb het nooit gezien. Ik heb er ook nooit moeite voor gedaan, ik heb het niet zo op Rembrandt. ‘Een Rembrandt gebruiken als strijkplank,’ noteerde Marcel

Duchamp. Dat lijkt me wel wat, maar of het ervan komt, ik waag het te betwijfelen. We stonden op de Blauwbrug, toen zij zei: 'Ik wou dat ik een zeeverkenner was. Dan verkende ik de zee.' Een onzegbaar geluk maakte zich van me meester. Ik keek naar de wolken die over de Amstel zeilden, naar het zonlicht dat op het water spatte en het enige wat ik denken kon, was dat ik wou dat ik een zeeverkenner was en dan de zee verkennen zou.

Iedere stad heeft zijn rivier. Petersburg heeft de Neva, Parijs de Seine, Florence de Arno, New York de Hudson. Een stad zonder rivier is geen stad. Of hij moet aan zee liggen. Barcelona heeft geloof ik geen rivier, maar is wel degelijk een stad, net als Istanbul. Amsterdam heeft een rivier en ligt aan zee, dat zit dus goed. Nog een punt dat Amsterdam tot de stad maakt die hij is, is de trein die door de stad gaat. Op allerlei plaatsen in de stad zie je plotseling een trein opduiken, een verbazingwekkend schouwspel. Wat we ook aan het doen waren wanneer wij als jongens aan de Haarlemmertrekvaart speelden, een boom omzagen, een biels ondergraven, een wilgenfluitje snijden, als wij als jongens aan de Haarlemmertrekvaart speelden en we zagen de enorme rookpluim van de locomotief die een voorbijdenderende trein aankondigde, dan hielden we ermee op. Huiverend van geluk stonden we zo dicht bij de trein als we maar durfden, gretig alle geuren opsnuivend. Een keer per dag zou er een stoomtrein

door de stad moeten rijden om de herinnering aan de enorme rookwolken levend te houden, aan het heerlijke geluid ook van een locomotief op de rails en de hoge snerp van de fluit. Maar we doen het met wat we hebben. Treinen die over de Ringdijk jagen, treinen tussen Sloterdijk en Centraal Station, tussen Centraal Station en Muiderpoort of Amstel, treinen in Oost die de Wagenaarstraat van de Madurastraat scheiden, de Van Swindenstraat van de Javastraat. Een trein in de stad is nooit gewoon.

De Ponteneur in de Eerste Van Swindenstraat is dicht. Dat is jammer. Ik bewaar goede herinneringen aan het café. Dat heeft te maken met de ligging. Vlak aan het spoor. Je kunt de trein horen, je kunt de trein zien, kom er eens om in een café. Mooi licht ook in dat oude schoolgebouw met zijn hoge ramen, en een mooie tap. Maar de belangrijkste reden waarom ik graag en vaak aan De Ponteneur denk is mijn voorliefde voor heibel. Weinig zaken zo verfrissend als een knokpartij in het café. Het begint met woorden aan de bar, dan worden de vuisten gebald, en als een olievlek zal de vechtpartij zich uitbreiden. Mensen die elkaar nooit eerder hebben gezien, slaan elkaar enthousiast op het gezicht, er gaan krukken door de lucht en je hoort het geluid van versplinterend glaswerk. Iedereen blij. Ook leuk is een knok van het personeel. In Parijs heb ik eens mogen beleven dat een ober met een enorme stapel borden voor zijn buik mid-

den in de zaak stil bleef staan en zijn baas riep, om vervolgens zijn handen onder de borden vandaan te trekken. Geen oorzaak zonder gevolg, zegt de huisfilosoof in zo'n geval. In De Ponteneur kwam de kok met muts en al de keuken uitgestormd om een kelner voor zijn kanis te slaan met zo'n roodkoperen pan. De ruzie en ravage die volgden, waren naar tevredenheid, en zijn, twintig jaar later, nog altijd goed voor een besmukte glimlach.

Ik liep op de Leidsegracht, lekker in het herfstzonnetje en ik zong. Wat ik zong, weet ik niet meer, want het is al jaren geleden, maar ik geloof dat het iets van Patachou was, Patachou, de dassenafknipster, van wie ik dacht dat ze al lang dood was, wat, toen ze recent dood ging, niet waar bleek te zijn. Ik denk dat ik 'Domino' zong, want dat zing ik vaak: 'Domino, Domino/le printemps chante en moi, Dominique/Pom pom pom pom pom pom/ J'ai le coeur comme une boite à musique.' 'Pom pom pom' is de regel die ik niet weet en nooit zal weten, omdat ik te lui ben om hem op te zoeken. Er kwam me een vrouw tegemoet, die me zijdelings aankeek toen ze me passeerde. Vanwege dat zingen, dacht ik, want dat maak ik vaker mee. Maar ineens was ze me achterop gekomen. Het was een lerares van mijn oude school. 'Ik hoorde je zingen,' zei ze, 'en ik dacht: dat moet Guus zijn. Op school liep je ook altijd te zingen.' Ik vrees dat ik een van de weinig overgebleven straatzangers ben, zingend langs de

deuren, zingend op de gracht, zingend op de fiets. Tot een paar jaar terug had je zanger/schaker Tabe Bas. Die kon op de fiets heerlijk galmen, maar Tabe Bas is dood en opvolgers heeft hij niet, geloof ik. Ik ook niet, ben ik bang. Er wordt te weinig gezongen.

Ik ken iemand die zich als ze een tram voorbij ziet rijden, afvraagt door wie ze gezien wordt. Want als je in de tram zit, zie je bijna altijd iemand. Ik heb, vanuit de 5, grootmeester Hans Ree in de deuropening van Frens Haringhandel eens een haring zien staan eten, geheel in gedachten verzonken. En opmerkelijk vaak zie ik Rudi Fuchs. Fuchs zie ik ook wel eens in het Stedelijk, dan kijkt hij bedenkelijk naar *Who's Afraid of Red, Yellow and Blue* van Barnett Newman. Na de poging tot moord is het schilderij slecht gerestaureerd, maar 'het went, het went' zou ik Fuchs willen toefluisteren. Vroeger droeg hij trouwens een hoed, maar nu niet meer. Het mooiste op dit terrein heb ik beleefd in de Van Baerlestraat, waar onze tram om onbekende reden zo ter hoogte van Bark ('eten tot na middernacht', waarmee ze dus half een bedoelen) tot stilstand was gekomen. Ik hoorde muziek, keek naar buiten en ontwaarde evenwijdig aan de tram de grootste auto die ik ooit heb gezien. Hij was oud, open en helemaal wit. Aan het stuur van de auto, die we zonder overdrijven als automobiel mogen omschrijven, zat Jack van Gelder. Jack, die een enorme sigaar in zijn hoofd had, trom-

melde met zijn vingers tevreden op het stuur. De zon scheen op zijn schedel, alles glom en straalde vreugde uit. Ik had uit willen stappen en willen vragen of we eindje mee mochten rijden, maar wij zaten in de tram en Jack in zijn auto reed alleen het geluk tegemoet.

In een wereldberoemd boek, zo'n boek dat ik niet graag ter hand neem omdat ik het dan niet meer weg kan leggen, komt een man voor die dol is op orgaanvlees van vee en gevogelte: 'Maar het liefst van al at hij geroosterde schapenier-tjes, die zijn verhemelte streelden met een vluchtige nasmaak van urine.' Omdat het donderdag is koopt hij geen schapenier bij slager Buckley, maar bij Dlugacz een varkensnier, die hij braadt in de kissende boter. Als hij hem opeet, komt als in een wonder uit die gebakken varkensnier een hele stad oprijzen, het onderwerp van de roman. In een ander beroemd boek, dat ik ook al niet graag ter hand neem, accepteert de verteller, tegen zijn meug een kopje lindebloesemthee. Nadat hij er een 'petite madeleine' in gedoopt heeft en een piepklein slokje van de thee heeft genomen, dient zich een heel verleden aan, inclusief tuinstoelen, bloemen en hun geuren, verroeste zonnewijzers en licht gekwetst fruit. Toen ik laatst in een rietkraag een fakkel ontwaarde, dacht ik terug aan onze jongensjaren. In de rietlanden tussen Jan van Galen en Joos Banckers, ongeveer waar de ijsbeer van het Erasmuspark nu staat, sneden wij met onze scherp